

ห้องสมุดพร้อมปัญญา : มิติใหม่ของห้องสมุดเรือนจำ

The library of wisdom :

The new dimensions of prison libraries

สิทธิรัตน์ รุ่งมี (Sittirat Rungmee)¹วันวิสา จันทระ (Wanwisa Chanthara)²

บทคัดย่อ

ห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน ที่มีการพัฒนารูปแบบและการให้บริการได้สำเร็จตามประกาศกรมราชทัณฑ์ เรื่องมาตรฐานเรือนจำ/ทัณฑสถาน ปี พ.ศ. 2550 จะได้รับการพระราชทานชื่อจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ว่า “ห้องสมุดพร้อมปัญญา”

ห้องสมุดพร้อมปัญญา เป็นห้องสมุดในเรือนจำสำหรับผู้ต้องขังได้ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ นอกจากนี้ยังใช้เป็นแหล่งค้นคว้าสำหรับผู้ต้องขังที่รับการศึกษาต่อในระหว่างถูกคุมขังหรือใช้เพื่อลดความตึงเครียด ลดการก่อกวน เพื่อพัฒนาจิตใจและพฤติกรรมของผู้ต้องขังสำหรับ “คืนคนดีสู่สังคม”

คำสำคัญ : ห้องสมุดเรือนจำ, ห้องสมุดพร้อมปัญญา

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ และนิเทศศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ E-mail: ake1409@gmail.com

²อาจารย์ประจำสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ และนิเทศศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ E-mail: wanwisa159188@gmail.com

Abstract

The prison library has evolved its format and its service has been successful, according to the Department of Corrections. The Prison/Correctional Standard 2007 it will be given the title of HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn "Library of wisdom"

That "Library of Wisdom" is the policy of the Department of Correction. It is a prison library serving prisoners as a learning resource and used as a research source during the detainee. It also helps to reduce tension, reduce pressure, reduce conflict. To develop the minds and habits of inmates. To' Return good people to society.

Keywords : Prison Library, Library of Wisdom

บทนำ

ห้องสมุดจัดได้ว่าเป็นศูนย์กลางในการศึกษาตามอัธยาศัย ทั้งการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้คนทุกเพศทุกวัยได้เป็นอย่างดี ไม่เว้นแม้แต่ผู้ต้องขังที่ขาดอิสรภาพ ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ซึ่งเป็นชุมชนที่มีความแตกต่างจากชุมชนปกติทั่วไป ผู้ต้องขังถูกจำกัดในเรื่องของสิทธิต่าง ๆ แม้แต่โอกาสเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ก็ไม่สามารถทำได้เช่นบุคคลอื่นทั่วไป การมีห้องสมุดในเรือนจำจึงเป็นเรื่องที่จะต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะนอกเหนือจากเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าสำหรับผู้ต้องขังที่มีการศึกษาต่อในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ไม่ว่าจะเป็นระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา ตลอดจนถึงระดับปริญญาที่กรมราชทัณฑ์ได้เปิดโอกาสในการศึกษาต่อภายในเรือนจำแล้ว ห้องสมุดในเรือนจำ/ทัณฑสถานยังเป็นศูนย์ข้อมูลในเรื่องต่าง ๆ ให้ผู้ต้องขังได้รับรู้ไม่ว่าจะเรื่องราวหรือเหตุการณ์ใด ๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นภายนอกสังคม เพื่อให้ผู้ต้องขังได้รู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เพราะอย่างไรก็ตามเมื่อถึงที่สุดแล้วผู้ต้องขังก็จะได้รับอิสรภาพ

และกลับคืนสู่สังคมอีกครั้ง การกลับคืนสู่สังคมหลังจากพ้นโทษออกมาแล้ว ผู้ต้องขังสามารถคืนสู่สังคมภายนอกได้อย่างมีความสุขหรือไม่ ปัจจัยสำคัญคงหนีไม่พ้นเรื่องของ การปรับตัวเข้าสู่สังคมที่เป็นสังคมอิสราภาพ ไร้ซึ่งการลิดรอนทางสิทธิมนุษยชน

การปรับตัวของผู้ต้องขังที่พ้นโทษออกมาทำได้ไม่ยากนัก ถ้าหากในระหว่างอยู่ในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ผู้ต้องขังเหล่านั้นได้รับรู้ข่าวสาร เหตุการณ์ ความเคลื่อนไหวจากโลกภายนอกอย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะผ่านสื่อรูปแบบต่าง ๆ ที่ให้บริการตลอดจนถึงกิจกรรม โครงการต่าง ๆ ที่ห้องสมุดจัดขึ้นเพื่อให้ผู้ต้องขังได้เข้าร่วมกิจกรรม ได้รับรู้เรื่องราวต่าง ๆ เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่รวมทั้งปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ต้องขัง “ห้องสมุดในเรือนจำ/ทัณฑสถาน” คือตัวขับเคลื่อนเพื่อ “คืนคนดีสู่สังคม” ตามประเด็นยุทธศาสตร์ของกรมราชทัณฑ์ต่อไป ดังนั้น “ห้องสมุดในเรือนจำ/ทัณฑสถาน” จำเป็นต้องยกระดับตัวเองเข้าสู่ “ห้องสมุดพร้อมปัญญา” ตามนโยบายพื้นฐานของกรมราชทัณฑ์ เพื่อให้บริการกับผู้ต้องขังและเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้กับผู้ต้องขังในขณะที่ถูกคุมขังในเรือนจำ/ทัณฑสถาน หรือเมื่อพ้นโทษออกมาใช้ชีวิตในสังคม ก็สามารถที่จะอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างปกติสุขต่อไป

การก่อกำเนิดของห้องสมุดพร้อมปัญญา

หากกล่าวถึง “ห้องสมุดพร้อมปัญญา” หลาย ๆ คนอาจจะคุ้นหูกับชื่อ ๆ นี้ แต่ในขณะเดียวกันหลายคนอาจจะไม่เคยได้ยินชื่อนี้มาก่อนก็เป็นได้ ที่มาของห้องสมุดพร้อมปัญญามาจากไหนและเกิดขึ้นได้อย่างไร ใครเป็นผู้ก่อตั้ง เป็นคำถามที่หลาย ๆ คนต้องการคำตอบ

ห้องสมุดพร้อมปัญญาเป็นห้องสมุดที่มีแนวคิดมาจากกรมราชทัณฑ์ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม มีภารกิจในการควบคุม ดูแลผู้กระทำความผิดให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลหรือคำสั่งกฎหมาย ในขณะเดียวกันกรมราชทัณฑ์ยังมีหน้าที่ในการแก้ไข ฟื้นฟู พัฒนาพฤติกรรมผู้กระทำความผิด เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้กับผู้กระทำความผิดได้กลับตัวกลับใจและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อกลับเข้าสู่สังคมหลังจากได้รับการพ้นโทษ

กรมราชทัณฑ์ (2558, น. 11) ได้เสนอประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 เรื่องของการศึกษาและการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่ 1) การให้การศึกษแก่ผู้ต้องขัง ตั้งแต่การศึกษาในสายสามัญและวิชาชีพ ตั้งแต่การศึกษาระดับประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษาและการฝึกวิชาชีพต่าง ๆ ให้กับผู้ต้องขังเพื่อให้ผู้ต้องขังนำไปประกอบอาชีพหลังพ้นโทษ ตัวอย่างวิชาชีพที่ฝึกให้กับผู้ต้องขัง เช่น ช่างไม้ ช่างก่อสร้าง การทำอาหาร ช่างปูกระเบื้อง เป็นต้น 2) การพัฒนาจิตใจผู้ต้องขัง เพราะจากการสำรวจพบว่าบางรายกระทำความผิดเพราะขาดความยับยั้งชั่งใจ หรือผู้ต้องขังบางรายเกิดความเครียดเนื่องจากขาดอิสรภาพ ยอมรับการถูกกักขังไม่ได้ รวมทั้งความแออัดในที่คุมขัง (รายงานการดำเนินงานของรัฐต่อสาธารณะรายปี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556, 2557, น. 10) การดำเนินการพัฒนาจิตใจได้ใช้วิธีการดำเนินการด้วยวิธีการที่หลากหลายโดยส่วนใหญ่จะเป็นการจัดโครงการให้กับผู้ต้องขัง เช่น โครงการอบรมบรรยายธรรม พุทธ คริสต์ อิสลาม โครงการผู้ต้องขังสวดมนต์ไหว้พระประจำวัน โครงการฟื้นฟูผู้ต้องขังกระทำความผิด โครงการฟื้นฟูผู้ต้องขังเข้าใหม่ และการอบรมผู้ต้องขังก่อนพ้นโทษ เพื่อเป็นการขัดเกลาจิตใจ ปรับเปลี่ยนทัศนคติ เป็นต้น (วิรัตน์ ปานศรี, การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 มีนาคม 2560)

จะเห็นได้ว่าการดำเนินงานหลัก ๆ ของกรมราชทัณฑ์จะมุ่งเน้นไปที่การให้การศึกษแก่ผู้ต้องขังและงานพัฒนาจิตใจผู้ต้องขัง เพื่อให้การดำเนินงานดังกล่าวเกิดประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลตามที่มุ่งหวัง “ห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน” จึงนับว่าเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลทั้งทางด้านองค์ความรู้ วิชาการ คุณธรรม จริยธรรม และการผ่อนคลายความตึงเครียดให้แก่ผู้ต้องขังได้เป็นอย่างดี และเพื่อให้ห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถานสามารถตอบสนองเจตนารมณ์ พร้อมทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ มีรูปแบบ มีแนวทางการบริหารจัดการที่ชัดเจน และเป็นมาตรฐานไปในทิศทางเดียวกับห้องสมุดสากลบนพื้นฐานความสอดคล้อง เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ผู้รับบริการ และภารกิจ ทิศทางการพัฒนาห้องสมุดราชทัณฑ์สู่การเป็นองค์กรชั้นนำด้านการแก้ไขและพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง พร้อมทั้งเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ รวมถึงการตอบสนองนโยบายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้เข้าถึงและมีโอกาสในการศึกษา

หาความรู้ เพื่อพัฒนาตนเองอย่างเท่าเทียมตลอดชีวิต (บุญยง ศรีเสวก, 2551, น. 1)

ในปี พ.ศ. 2546 ซึ่งเป็นมงคลสมัยที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระเจริญอายุ 48 พรรษา กรมราชทัณฑ์ได้ถือเป็นปีเริ่มต้นของการพัฒนาห้องสมุดในเรือนจำ/ทัณฑสถาน โดยน้อมนำแนวพระราชดำริและพระราชปณิธานในพระองค์ท่านในอันที่จะทำให้ประชาชนทั่วประเทศรู้หนังสือ อ่านออก เขียนได้ ให้ทุกคนรักการอ่าน การเขียน ให้พสกนิกรได้มีโอกาสหาความรู้จากการอ่านหนังสือมาสู่การปฏิบัติให้ปรากฏอย่างเป็นรูปธรรม “ห้องสมุด” มีหน้าที่ให้บริการแก่ประชาชนทุกเพศทุกวัย ให้บริการกับสมาชิกทุกคนในสังคม ในชุมชน โดยไม่มีข้อยกเว้นแม้แต่ “ผู้ต้องขัง” ก็เป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคมและแม้ว่าผู้ต้องขังจะถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำแต่เมื่อพ้นโทษแล้วเขาก็จะกลับมาเป็นสมาชิกของชุมชนนั้นอีก กรมราชทัณฑ์จึงจัดให้มีโครงการ “ปรับปรุงห้องสมุดเรือนจำเพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี” ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าและพัฒนาจิตใจของผู้ต้องขัง ห้องสมุดเรือนจำใดก็ตามที่สามารถพัฒนาห้องสมุดของตัวเองได้ถึงพร้อมตามมาตรฐานห้องสมุดเรือนจำ พ.ศ. 2550 และสามารถให้บริการได้ตามบทบาทหน้าที่ของห้องสมุดอย่างแท้จริง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จะเสด็จพระราชดำเนินเปิดห้องสมุด พร้อมทั้งพระราชทานชื่อห้องสมุดว่า “ห้องสมุดพร้อมปัญญา” (ห้องสมุดพร้อมปัญญา, 2560)

“ห้องสมุดพร้อมปัญญา” หมายความว่า “ถึงพร้อมด้วยปัญญา” คือ ห้องสมุดที่จัดตั้งขึ้นในเรือนจำ/ทัณฑสถาน เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาและให้บริการทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ตามบทบาทและภารกิจของกรมราชทัณฑ์” โดยมีพันธกิจเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของกรมราชทัณฑ์ ช่วยสนับสนุนการจัดการศึกษา การเรียนรู้ด้วยตนเอง การส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ทักษะอาชีพ ทักษะการแสวงหา การเข้าถึงและการใช้สารสนเทศ ห้องสมุดพร้อมปัญญาจึงเป็นห้องสมุดเฉพาะที่ให้บริการทรัพยากรสารสนเทศเพื่อตอบสนองความ

ต้องการของผู้ใช้เฉพาะกลุ่ม อันได้แก่ผู้ต้องขัง สำหรับค้นคว้าหาความรู้ ประกอบการอบรมวิชาชีพต่าง ๆ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ หรือกำลังศึกษาในหลักสูตรระดับต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องมีแหล่งค้นคว้าข้อมูลเหมือนกับมหาวิทยาลัยภายนอกเรือนจำทั่วไป (ชวนชม สมนึก, สมชาย วรญาณานุไกร, และเทอดศักดิ์ ไม่เท่าทอง, 2556, น. 65) ตลอดจนเป็นแหล่งสารสนเทศสำหรับผู้ปฏิบัติงานในเรือนจำ/ทัณฑสถาน เพื่อการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ หอสมุดพร้อมปัญญาอยู่ภายใต้การดูแลของสำนักพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น สมาคมหอสมุดแห่งประเทศไทยฯ กรมศิลปากร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช การศึกษานอกโรงเรียน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มูลนิธิสมเด็จพระญาณสังวรฯ สำนักพิมพ์ผีเสื้อ บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน) บริษัท ซีพีออลล์ จำกัด (มหาชน) บริษัท อมรินทร์บุ๊คเซ็นเตอร์ จำกัด เป็นต้น

หอสมุดพร้อมปัญญาที่ถือกำเนิดขึ้นเป็นแห่งแรก ได้แก่ “หอสมุดพร้อมปัญญาเรือนจำธัญบุรี” สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดด้วยพระองค์เอง เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2546 นอกจากนี้ กรมราชทัณฑ์ยังกำหนดกลุ่มเป้าหมายไว้ที่ 60 แห่งในปี พ.ศ. 2558 และให้ครบทุกแห่งในปี พ.ศ. 2560 (สุจิตร สุภาพ, 2555, น. 17-24)

ทำอย่างไรให้เป็นหอสมุดพร้อมปัญญา

“คืนคนดีสู่สังคม” คือ ปณิธานที่กรมราชทัณฑ์ตั้งใจและมุ่งมั่นให้เกิดความสำเร็จอย่างที่สุด ไม่มีใครอยากเป็นคนไม่ดี แต่บางครั้งการเป็นคนไม่ดีของบางคน อาจเกิดจากความพลั้งพลาด ความไม่ตั้งใจ จนนำไปสู่เรื่องร้าย ๆ ในชีวิต ไม่มีใครอยากได้รับโทษ ไม่มีใครอยากขาดอิสรภาพ แต่เมื่อพลั้งพลาดไปแล้ว การรับโทษในสิ่งที่ได้ก่อเอาไว้เป็นเรื่องที่ต้องยอมรับ การรับโทษในเรือนจำ/ทัณฑสถานก็เป็นหนึ่งในบทลงโทษที่ผู้ทำผิดจะต้องเข้าไปรับโทษที่ก่อเอาไว้ เมื่อไม่สามารถแก้ไขใด ๆ ได้ถึงที่สุดแล้วผู้ต้องขังที่เข้ารับโทษในเรือนจำ/ทัณฑสถานจะต้องปรับสภาพตัวเองให้สามารถยืนหยัดอยู่ภายในที่ซึ่งขาดอิสรภาพเพื่อรอวันได้รับอิสรภาพกลับคืน

กรมราชทัณฑ์ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในเรื่องการศึกษาและพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง จึงได้จัดให้มีห้องสมุดในเรือนจำขึ้น เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับผู้ต้องขัง พร้อมทั้งมีประกาศกรมราชทัณฑ์ เรื่อง มาตรฐานห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน เพื่อให้แต่ละเรือนจำได้จัดให้มีห้องสมุดที่เป็นสากล กรมราชทัณฑ์ (2550, น. 1-10) ได้กำหนดให้มีประกาศกรมราชทัณฑ์เรื่อง มาตรฐานห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน พ.ศ. 2550 สามารถสรุปสาระสำคัญแต่ละหมวดได้ ดังนี้

หมวดที่ 1 วิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ กรมราชทัณฑ์กำหนดวิสัยทัศน์ของห้องสมุดเรือนจำ คือ ต้องเป็นศูนย์กลางแห่งการแสวงหาความรู้และสารสนเทศ เพื่อการเรียนรู้ การพัฒนาตนเองและนันทนาการสำหรับผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่ สำหรับ พันธกิจ ต้องเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของกรมราชทัณฑ์ ด้านการควบคุมและการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เพื่อคืนกลับสู่สังคม นอกจากนี้วัตถุประสงค์ของห้องสมุดเรือนจำ เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาและพัฒนาอาชีพให้กับผู้ต้องขัง ให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและการสร้างนิสัยรักการอ่าน เสริมทักษะการเรียนรู้ การแสวงหาความรู้ รวมทั้งนันทนาการแก่ผู้ต้องขัง

หมวดที่ 2 การบริหาร กรมราชทัณฑ์กำหนดให้เรือนจำทุกแห่งจัดตั้งห้องสมุดในเรือนจำเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และให้บริการสารสนเทศแก่ผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่ ให้มีการแต่งตั้งและมอบหมายเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจเป็นผู้รับผิดชอบงานห้องสมุด จัดให้มีจุดรับความคิดเห็นจากผู้รับบริการห้องสมุดเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนางานห้องสมุด

หมวดที่ 3 ความร่วมมือและเครือข่าย กรมราชทัณฑ์กำหนดให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีความร่วมมือกับเครือข่ายพันธมิตรในพื้นที่ โดยมุ่งเน้นความร่วมมือจากภาคประชาชน พันธมิตรทางการศึกษา เช่น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน อำเภอ/จังหวัด ศูนย์วิทยพัฒนามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สถานศึกษา หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองท้องถิ่น เป็นต้น

หมวดที่ 4 งบประมาณและการเงิน ห้องสมุดเรือนจำจะต้องมีงบประมาณที่เพียงพอ มีแหล่งที่มาจากงบแผ่นดิน นอกจากนี้ยังจัดสรรงบประมาณจากเงินนอก

งบประมาณ เช่น เงินสวัสดิการผู้ต้องขัง สำหรับการดำเนินงานห้องสมุด เพื่อให้ห้องสมุดได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

หมวดที่ 5 ทรัพยากรสารสนเทศ ควรมีทุกประเภททั้งสิ่งสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ นอกจากนี้ต้องจัดหาทรัพยากรสารสนเทศแกน (Core collection) ซึ่งหมายถึงหนังสือและสื่ออื่น ๆ ที่มีเนื้อหาสาระสนองนโยบาย เน้นหนักของกรมราชทัณฑ์ ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาและการพัฒนาอาชีพ ผู้ต้องขัง เช่น หนังสือ พระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

หมวดที่ 6 งานเทคนิคห้องสมุด ต้องจัดให้มีการดำเนินงานทางเทคนิค ห้องสมุดให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ เช่น มีการจัดหาและทำทะเบียนทรัพยากร-สารสนเทศของห้องสมุด มีการเตรียมตัวเล่ม การซ่อมบำรุง มีการจัดหมวดหมู่หนังสือ มีการทำเครื่องมือช่วยค้นในรูปฐานข้อมูล บัตรรายการหรือควบคู่กัน และมีการประเมินทรัพยากรสารสนเทศและคัดออกเป็นประจำอย่างน้อย ทุก ๆ 3 ปี

หมวดที่ 7 การบริการและกิจกรรมห้องสมุด ต้องมีบริการการอ่านภายในห้องสมุดไม่ว่าจะเป็นห้องสมุดขนาดเล็ก กลาง และขนาดใหญ่ มีบริการยืม-คืน บริการให้คำแนะนำการอ่าน บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า กิจกรรมแนะนำหนังสือใหม่ การจัดนิทรรศการให้ความรู้ รวมทั้งกิจกรรมพิเศษอื่น ๆ ให้จัดปีละไม่น้อยกว่า 2 ครั้ง

หมวดที่ 8 บุคลากรห้องสมุด ต้องมีการแต่งตั้งบุคลากรฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจทำหน้าที่บรรณารักษ์หรือหัวหน้างานห้องสมุด ในเบื้องต้นกำหนดคุณสมบัติต้องผ่านการศึกษาหรืออบรมด้านบรรณารักษศาสตร์หรือสารสนเทศศาสตร์จากสถาบันการศึกษาหรือสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

หมวดที่ 9 อาคาร สถานที่ และครุภัณฑ์ ต้องมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพการบริหารจัดการพื้นที่ของเรือนจำ ส่งเสริมบรรยากาศการใช้บริการ การเรียนรู้ และการเอื้ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการ

หมวดที่ 10 การประเมินผลการดำเนินงานและการประกันคุณภาพห้องสมุด ต้องมีการจัดเก็บสถิติการดำเนินงานอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง มีการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานห้องสมุดอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง จัดให้มีการประกันคุณภาพภายในที่เป็นไปตามตัวบ่งชี้และต้องจัดให้มีการประกันคุณภาพโดยคณะกรรมการร่วมจากภายนอกอย่างน้อยทุก 3 ปี

ห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถานใดก็ตามที่สามารถดำเนินตามประกาศของกรมราชทัณฑ์ จะถือว่าผ่านเกณฑ์มาตรฐาน เมื่อผ่านเกณฑ์มาตรฐานแล้วทางเรือนจำ/ทัณฑสถานจะทำการขอพระราชทานป้ายชื่อ “ห้องสมุดพร้อมปัญญา” ผ่านทางกรมราชทัณฑ์ต่อไป

แนวทางการพัฒนาห้องสมุดพร้อมปัญญา

การพัฒนาห้องสมุดพร้อมปัญญาให้มีประสิทธิภาพจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการสนับสนุนจากกรมราชทัณฑ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้ห้องสมุดพร้อมปัญญาเป็นห้องสมุดที่ถึงพร้อมด้วยปัญญาสำหรับการพัฒนาตนเองของผู้ต้องขัง โดยอาศัยแนวทางในการพัฒนาห้องสมุดพร้อมปัญญา ดังนี้

1. กรมราชทัณฑ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงความสำคัญกับห้องสมุดพร้อมปัญญาที่มีส่วนพัฒนาพฤติกรรมของผู้ต้องขัง ควรกำหนดเป็นประเด็นหนึ่งในแผนการดำเนินงานอย่างชัดเจนและสนับสนุนงบประมาณที่เพียงพอและต่อเนื่องทั้งในด้านการก่อสร้างหรือปรับปรุงพื้นที่ การจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ การพัฒนาบรรณารักษ์ และสำหรับการดำเนินงานต่าง ๆ ซึ่งจะสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชวนชม สมนึก, สมชาย วรรณญาณุไกร และเทอดศักดิ์ ไม่เท่าทอง (2556) ที่พบว่าห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถานจำเป็นจะต้องมีความร่วมมือและสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอก ทั้งนี้เพื่อช่วยสนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ เช่น วัสดุอุปกรณ์ การบริการวิชาการ รวมไปถึงเรื่องงบประมาณ เป็นต้น

2. การจัดหาทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดพร้อมปัญญานอกจากต้องเป็นมาตรฐานห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถานแล้ว ยังต้องตอบสนองนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดหรือทิศทางการพัฒนาเรือนจำ/ทัณฑสถาน ดังเช่นการนโยบาย

การเป็นเรือนจำเฉพาะทาง ที่มุ่งพัฒนาเรือนจำ/ทัณฑสถานให้มีจุดเด่นเฉพาะด้าน จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ ชวนชม สมนึก, สมชาย วรรณญาณุโกร และ เทอดศักดิ์ ไม่เท่าทอง (2556) พบว่า หอสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งมีการให้บริการ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่แตกต่างไปจากเรือนจำอื่น ๆ นอกจากนี้มี เรือนจำกลาง พระนครศรีอยุธยา จัดเป็นเรือนจำด้านการศึกษา ทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง จังหวัด ปทุมธานีจัดเป็นเรือนจำด้านกีฬา เรือนจำกลางเขาพริก จังหวัดนครราชสีมา จัดเป็น เรือนจำด้านการเกษตร ซึ่งตัวอย่างเรือนจำเหล่านี้จะมีประเภทของทรัพยากร- สารสนเทศที่ให้บริการแตกต่างกันออกไปทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเฉพาะทางของหอสมุด เรือนจำนั้น ๆ หอสมุดพร้อมปัญญาในเรือนจำเฉพาะทางจึงควรเพิ่มทรัพยากร- สารสนเทศที่มีเนื้อหาต่างดังกล่าวเพื่อเป็นแหล่งสารสนเทศที่ช่วยสนับสนุนการพัฒนา เรือนจำ/ทัณฑสถานให้บรรลุตามนโยบายที่วางไว้ และจากนโยบายของรัฐบาลในการ พัฒนาฝีมือแรงงานเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน หอสมุดพร้อมปัญญาควรจัดหา ทรัพยากรสารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับมาตรฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาแรงงานฝีมือ เช่น มาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติ (National Skill Standards) และมาตรฐาน วิชาชีพต่าง ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมในการยกระดับฝีมือแรงงานของผู้ต้องขังให้ได้ มาตรฐาน รวมถึงทรัพยากรสารสนเทศภาษาต่างประเทศยังมีความจำเป็นสำหรับ หอสมุดพร้อมปัญญาบางแห่งที่มีผู้ต้องขังชาวต่างชาติ ซึ่งจากสถิติของกรมราชทัณฑ์ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 มีผู้ต้องขังชาวต่างชาติจำนวน 10,569 คน (รายงานการ ดำเนินงานของรัฐต่อสาธารณะรายปี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556, 2557, น. 168)

3. กำหนดให้บรรณารักษ์มีหน้าที่รับผิดชอบงานหอสมุดเป็นภารกิจหลัก ลดการมอบหมายงานอื่น ๆ ของเรือนจำ/ทัณฑสถาน และจัดทำแผนพัฒนาตนเองตาม เส้นทางความก้าวหน้า (Career Path) ที่ชัดเจน สนับสนุนให้เพิ่มพูนความรู้ ความสามารถทางวิชาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ความสามารถทางภาษาอังกฤษ การบริหารจัดการ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการดำเนินงานหอสมุด เช่น ระบบหอสมุดอัตโนมัติ PMB ซึ่งกรมราชทัณฑ์กำหนดให้หอสมุดพร้อมปัญญาทุก แห่งใช้ระบบดังกล่าวเหมือนกันทุกแห่ง

4. ห้องสมุดพร้อมปัญญาต้องมีคู่มือการปฏิบัติงานและมีระบบการสอนงาน ห้องสมุดแก่ผู้ช่วยบรรณารักษ์และควรนำจำนวนชั่วโมงการเป็นผู้ช่วยบรรณารักษ์ไปใช้ประกอบการลดหย่อนโทษ อันจะเป็นแรงจูงใจที่สำคัญประการหนึ่งแก่ผู้ต้องขังในการพัฒนาตนเองและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาห้องสมุด

5. การสร้างเครือข่ายภาคีความร่วมมือระหว่างห้องสมุดพร้อมปัญญาในระดับภูมิภาค เพื่อการแลกเปลี่ยนทรัพยากรสารสนเทศซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาการขาดงบประมาณในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศได้เป็นอย่างดี และความร่วมมือในด้านการบุคลากร เช่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างบรรณารักษ์ห้องสมุดพร้อมปัญญาโดยใช้หลักการจัดการความรู้ (Knowledge Management) เพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหาการดำเนินงานห้องสมุด

ตัวอย่างห้องสมุดพร้อมปัญญา

ห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถานหลายแห่งที่ขึ้นรับนโยบายของกรมราชทัณฑ์ และผลักดันห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถานเข้าสู่การเป็นห้องสมุดพร้อมปัญญาได้สำเร็จ โดยมีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์มาตรฐานของห้องสมุดเรือนจำ มีรูปแบบและการให้บริการที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกันในทุกเรือนจำ/ทัณฑสถาน เช่น

1. ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ จากเดิมที่ใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ PLS ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ได้มีการเปลี่ยนแปลงโดยนำระบบห้องสมุดอัตโนมัติ PMB มาใช้ โดยได้รับการสนับสนุนจากสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

2. การจัดหมวดหมู่หนังสือ ใช้ระบบการจัดหมวดหมู่หนังสือแบบทศนิยม ดิวอี้ นอกจากนี้ยังมีมุขวิชาการที่กำหนดให้ทุกห้องสมุดต้องมี คือ มุขวิชาการและกฎหมาย มุขส่งเสริมจริยธรรม และมุขส่งเสริมการอ่าน

3. กิจกรรมและบริการที่ห้องสมุดพร้อมปัญญาจัดขึ้นส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่สนับสนุนให้เกิดองค์ความรู้แก่ผู้ต้องขัง เช่น

- โครงการอบรมการเขียนวรรณกรรมเบื้องต้นให้กับผู้ต้องขัง ทัณฑสถานหญิงนครราชสีมา

- โครงการเรียนรู้เทคโนโลยีสู่ผู้ต้องขัง ของเรือนจำอำเภอรัญบุรี
- โครงการอบรมหลักสูตรผู้ช่วยบรรณารักษ์ และซ่อมแซมหนังสือเรือนจำพิเศษมีนบุรี (สำนักพฤตินัย, 2560)

ตัวอย่างห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน ที่เข้าสู่ห้องสมุดพร้อมปัญญาได้สำเร็จ
เช่น

1. เรือนจำอำเภอรัญบุรี

ห้องสมุดเรือนจำอำเภอรัญบุรี ได้รับพระกรุณาธิคุณโปรดเกล้า ฯ จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเป็นองค์ประธานในพิธีเปิดห้องสมุด พร้อมทั้งพระราชทานนาม “ห้องสมุดพร้อมปัญญา” เป็นแห่งแรก เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2546

เรือนจำรัญบุรี มีหน้าที่ควบคุมผู้ต้องขังของเรือนจำฯ นักโทษเด็ดขาดกำหนดโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี และนักโทษเด็ดขาดหญิงกำหนดโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี โดยได้ปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลในเขตอำนาจศาลจังหวัดรัญบุรี รวม 4 อำเภอ คือ อำเภอรัญบุรี อำเภอหนองเสือ อำเภอลองหลวง และอำเภอลำลูกกา (เรือนจำรัญบุรี, 2560)

ภาพที่ 1 กิจกรรมและบริการของห้องสมุด เรื่อง การเรียนรู้เทคโนโลยีสู่ผู้ต้องขัง
ห้องสมุดพร้อมปัญญา รัญบุรี

ที่มา : <http://www.thairath.co.th/content/52980>

ภาพที่ 2 สภาพทั่วไปของห้องสมุดพร้อมปัญญา รัษฎบุรี

ที่มา : <http://www.correct.go.th/tdcthan/profile3.htm>

2. เรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง

ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง ได้รับพระกรุณาธิคุณโปรดเกล้า ฯ จาก สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเป็น องค์ประธานในพิธีเปิดห้องสมุด พร้อมทั้งพระราชทานนาม “ห้องสมุดพร้อมปัญญา” เมื่อวันที่ 11 มกราคม 2553

เรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง เป็นศูนย์เตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ควบคุม ผู้ต้องขังที่ต้องโทษครั้งแรกซึ่งใกล้พ้นโทษ (เหลือโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี) หรือจำคุก มาแล้ว 1 ใน 4 โดยขึ้นตรงต่อเรือนจำกลางเพชรบุรี มีพื้นที่กว่า 600 ไร่ มีความจุใน การควบคุมผู้ต้องขัง 100 คน ปัจจุบันมีผู้ต้องขังในความรับผิดชอบ จำนวน 83 คน และได้มีการฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขังในรูปแบบเกษตรผสมผสาน และทำหน้าที่เป็น ศูนย์เตรียมความพร้อมก่อนปล่อยของเรือนจำกลางเพชรบุรี

ห้องสมุดพร้อมปัญญา เรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง เป็นห้องสมุด พร้อมปัญญา ลำดับที่ 11 มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ด้วยการก่อสร้าง อาคารจากดินเป็นวัสดุหลัก วัตถุประสงค์ในการก่อสร้างเพื่อเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และเพื่อให้บริการข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่และผู้ต้องขัง รวมถึงเป็นแหล่งการเรียนรู้ ของชุมชนโดยรอบเรือนจำ และประชาชนทั่วไป พร้อมทั้งเป็นแหล่งเผยแพร่ภารกิจ และ

องค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ของกรมราชทัณฑ์และเรือนจำสู่สังคมภายนอก (เรือนจำ
ชั่วคราวเขากลิ้ง, 2560)

ภาพที่ 3 ห้องสมุดพร้อมปัญญา เรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง

ที่มา : http://www.cca.chula.ac.th/special_affairs/follow-initiative/library/phetchaburi-library.html

ภาพที่ 4 สภาพภายในของห้องสมุดพร้อมปัญญา เรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง

ที่มา : http://www.cca.chula.ac.th/special_affairs/follow-initiative/library/phetchaburi-library.html

3. ท้นทสถานหญิงนครราชสีมา

ห้องสมุดท้นทสถานหญิงนครราชสีมา ได้รับพระกรุณาธิคุณ
โปรดเกล้า ฯ จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราช-

ดำเนินเป็นองค์ประธานในพิธีเปิดห้องสมุด พร้อมทั้งพระราชทานนาม “ห้องสมุดพร้อมปัญญา” เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2558

ทฤษฎสถานหญิงนครราชสีมา เป็นสถานที่ควบคุมผู้ต้องขังคดีเด็ดขาดที่มีความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษและคดีทั่วไปอื่น ๆ กำหนดโทษถึงประหารชีวิต ปัจจุบันมีผู้ต้องขังในความควบคุม 3,590 คน แยกการควบคุมเป็น 6 แดน มีอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ 118 นาย มีพื้นที่ควบคุมภายในกำแพง 72 ไร่เศษ มุ่งเน้นการดำเนินการแก้ไขพัฒนาพฤตินัยผู้ต้องขัง โดยใช้กระบวนการที่หลากหลาย ได้น้อมนำแนวพระราชดำริด้านการแก้ไขพัฒนาพฤตินัยผู้ต้องขัง ให้สามารถกลับตนเป็นคนดีภายหลังพ้นโทษ โดยได้นำกระบวนการด้านการจัดการศึกษา การพัฒนาจิตใจ การฝึกอาชีพตลอดจนการฝึกระเบียบวินัยให้กับผู้ต้องขัง ห้องสมุดพร้อมปัญญา ทฤษฎสถานหญิงนครราชสีมา ก่อสร้างในปี 2550 โดยเงินงบประมาณจากกรมราชทัณฑ์มีพื้นที่ 200 ตารางเมตร เป็นห้องสมุดกลางและมีห้องสมุดสาขาประจำแดนและให้พัฒนากิจกรรมห้องสมุดอย่างต่อเนื่องได้รับการสนับสนุนสื่อสารสนเทศหลากหลายโดยจัดให้เหมาะสมกับบริบทของผู้ต้องขังหญิงที่ได้รับความร่วมมือจาก สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ สำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัย-ธรรมาธิราช และหน่วยงานภาครัฐ เอกชนในการสนับสนุนหนังสือหลายประเภท อาทิ บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน) บริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน) มูลนิธิอมตะ บริษัท อัมรินทร์บุ๊คเซ็นเตอร์ จำกัด และ บริษัท เช็มทิส ชีวิต จำกัด เป็นต้น ปัจจุบันมีสื่อสารสนเทศในรูปแบบหนังสือ วารสาร นิตยสาร และสื่ออิเล็กทรอนิกส์กว่า 10,000 รายการ (ทฤษฎสถานหญิงนครราชสีมา, 2560)

ภาพที่ 5 ห้องสมุดพร้อมปัญญา ทักษิณสถานหญิงนครราชสีมา

ที่มา : <http://www.pr7eleven.com/ศิษย์/ทักษิณสถานหญิงนครราชสีมา/>

ภาพที่ 6 สภาพทั่วไปของห้องสมุดพร้อมปัญญา ทักษิณสถานหญิงนครราชสีมา

ที่มา : <http://www.pr7eleven.com/ศิษย์/ทักษิณสถานหญิงนครราชสีมา/>

4. เรือนจำพิเศษมีนบุรี

ห้องสมุดเรือนจำพิเศษมีนบุรี ได้รับพระกรุณาธิคุณโปรดเกล้า ฯ จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเป็นองค์ประธานในพิธีเปิดห้องสมุด พร้อมทั้งพระราชทานนาม “ห้องสมุดพร้อมปัญญา” เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2559

เรือนจำพิเศษมีนบุรีเป็นเรือนจำที่ควบคุมผู้ต้องขังเด็ดขาด มีอำนาจการควบคุมจำคุกไม่เกิน 15 ปี ปัจจุบันมีผู้ต้องขัง 5,005 คน มีอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ทั้งสิ้น 149 คน มีภารกิจแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง ควบคู่กับการควบคุมผู้ต้องขัง โดยร่วมมือหน่วยงานการศึกษาจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับไม่รู้หนังสือจนถึงอุดมศึกษา

การฝึกทักษะอาชีพด้านต่าง ๆ ตามความสนใจ มีผลงานจากโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศ ตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้แก่ การผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ กระดาษเขียนจดหมาย สมุดบันทึก การ์ตูนภาพเคลื่อนไหว และยังได้น้อมนำแนวหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ จัดเป็นมุมการเรียนรู้สำหรับผู้ต้องขังได้ศึกษา

“ห้องสมุดพร้อมปัญญา เรือนจำพิเศษมีนบุรี ตั้งอยู่ภายในแดนการศึกษา มีพื้นที่ 560 ตารางวา เป็นห้องสมุดกลางและมีห้องสมุดสาขาประจำแดนต่าง ๆ โดย “ห้องสมุดพร้อมปัญญา” ได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานจากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน รวมสื่อสารสนเทศรูปแบบต่าง ๆ กว่า 10,000 รายการ” (เรือนจำพิเศษมีนบุรี, 2560)

ภาพที่ 7 มุมเทิดพระเกียรติ ห้องสมุดพร้อมปัญญา เรือนจำพิเศษมีนบุรี
ที่มา : <http://www.bluetechology.in.th/>

ภาพที่ 8 สภาพทั่วไปของห้องสมุดพร้อมปัญญา เรือนจำพิเศษมีนบุรี

ที่มา : <http://www.bluetechology.in.th/>

5. ทณฑสถานบำบัดพิเศษ ขอนแก่น

ห้องสมุดทณฑสถานบำบัดพิเศษ ขอนแก่น ได้รับพระกรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเป็นองค์ประธานในพิธีเปิดห้องสมุด พร้อมทั้งพระราชทานนาม “ห้องสมุดพร้อมปัญญา” เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2559

ทณฑสถานบำบัดพิเศษ ขอนแก่น เป็นสถานที่ควบคุมผู้ต้องขังชายคดีเด็ดขาดที่มีความผิดตามพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) ยาเสพติดให้โทษ กำหนดโทษไม่เกิน 10 ปี ปัจจุบันมีผู้ต้องขังในความควบคุม 1,382 คน มีอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ 60 คน เป็นเจ้าหน้าที่ชาย 55 คน และเจ้าหน้าที่หญิง 5 คน มีภารกิจในการควบคุมและพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง โดยทางทณฑสถานฯ ได้มีการจัดการศึกษาในทุกระดับ อาทิ การศึกษาตามอัธยาศัย การฝึกทักษะอาชีพ การพัฒนาจิตใจเพื่อส่งเสริมจริยธรรม และยังสามารถนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ มาจัดเป็นมุมการเรียนรู้สำหรับผู้ต้องขังได้ศึกษา เพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าต่อไป “ห้องสมุดพร้อมปัญญา” ทณฑสถานบำบัดพิเศษ ขอนแก่น ก่อสร้างขึ้นเมื่อปี 2548 มีห้องสมุดกลางและห้องสมุดสาขาประจำในแต่ละแดนเพื่อบริการผู้ต้องขังอย่างทั่วถึง โดยปรับปรุงระบบสืบค้นข้อมูลด้วยระบบโปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้ได้มาตรฐานเช่นเดียวกับ

ห้องสมุดภายนอกและได้รับการสนับสนุนสื่อสารสนเทศ จากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนหลายแห่ง (ทัศนสถานบำบัดพิเศษ ขอนแก่น, 2560)

ภาพที่ 9 ห้องสมุดพร้อมปัญญา ทัศนสถานบำบัดพิเศษ ขอนแก่น

ที่มา : http://khonkaen.nfe.go.th/kklibrary_library

ภาพที่ 10 กิจกรรมและบริการของห้องสมุด เรื่อง การเขียนวรรณกรรมเบื้องต้นให้กับผู้ต้องขัง ห้องสมุดพร้อมปัญญา ทัศนสถานบำบัดพิเศษ ขอนแก่น

ที่มา : http://khonkaen.nfe.go.th/kklibrary_library

บทสรุป

ห้องสมุดพร้อมปัญญาจะเป็นมิติใหม่ของห้องสมุดเรือนจำ/ทัศนสถานหรือจะเป็นแค่ประกาศของกรมราชทัณฑ์ที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อสนับสนุนประเด็นยุทธศาสตร์กรมราชทัณฑ์ด้านคุณภาพ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้านเป็นสำคัญ ไม่ว่าจะเป็น

ผู้บริหารจากกรมราชทัณฑ์ที่ต้องเล็งเห็นความสำคัญในเรื่องของการจัดสรรงบประมาณและบุคลากรที่จะต้องมีความเพียงพอให้กับแต่ละเรือนจำ/ทัณฑสถาน ในขณะที่ผู้บริหารในเรือนจำ/ทัณฑสถานก็ต้องมีความพร้อมที่จะรับกับนโยบายของกรมราชทัณฑ์ในการจัดสรรพื้นที่ จัดสรรบุคลากร รวมไปถึงการตั้งเป้าหมายให้ห้องสมุดพร้อมปัญญาเกิดขึ้นในเรือนจำ/ทัณฑสถานที่ตัวเองรับผิดชอบดูแล นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสถาบันการศึกษาที่ต้องเข้ามาช่วยเหลือในเรื่องของการจัดกิจกรรมการศึกษาและการให้การศึกษากับผู้ต้องขังที่ต้องการได้รับการศึกษาต่อเนื่องในขณะที่รับโทษอยู่ในเรือนจำ หรือแม้แต่มหาวิทยาลัยที่มีหลักสูตรการเรียนการสอนด้านบรรณารักษศาสตร์ก็ควรเข้าไปช่วยเหลือในเรื่องของการจัดการโครงสร้างของห้องสมุด ช่วยแนะนำ พร้อมทั้งลงมือปฏิบัติในส่วนที่สามารถช่วยเหลือได้ สำหรับหน่วยงานเอกชนก็มีบทบาทในการเข้ามาช่วยเหลือในเรื่องของงบประมาณเพราะบางครั้งงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรอาจจะไม่เพียงพอ การได้รับเงินจัดสรรจากภายนอกจะช่วยให้การทำงานลื่นไหลได้มากยิ่งขึ้น หรือแม้แต่ผู้ต้องขังเองก็ตามที่ดูเหมือนจะไม่มีบทบาทมากนักแต่จริง ๆ แล้วกลับกลายเป็นส่วนสำคัญที่สุดที่จะช่วยให้เกิดห้องสมุดพร้อมปัญญาขึ้นมาในเรือนจำ/ทัณฑสถาน เพราะผู้ต้องขังคือเป้าหมายหลักของห้องสมุดพร้อมปัญญาที่จะต้องให้ห้องสมุดพร้อมปัญญาในการศึกษาหาความรู้ใช้เพื่อปรับเปลี่ยนความคิดและอุดมการณ์ที่เป็นต้นเหตุให้ต้องเข้ามารับโทษ พร้อมทั้งติดตามความเคลื่อนไหวและความเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอก เพราะเมื่อถึงวันหนึ่งที่ได้รับการพ้นโทษออกไป ผู้ต้องขังจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมต่อไปได้อย่างมีความสุข

บรรณานุกรม

- กรมราชทัณฑ์. (2550). ประกาศ กรมราชทัณฑ์ เรื่อง มาตรฐานห้องสมุดเรือนจำ พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ: กรมราชทัณฑ์.
- _____. (2558). แผนปฏิบัติการ กรมราชทัณฑ์ พ.ศ. 2559-2562. กรุงเทพฯ: กรมราชทัณฑ์.
- ชวนชม สมนึก, สมชาย วรรณญาณไกร, และเทอดศักดิ์ ไม้เท้าทอง. (2556). การดำเนินงานห้องสมุดเรือนจำชั่วคราว : 3 กรณีศึกษา. วารสาร บรรณารักษศาสตร์ มศว, 6(1), 63-77.
- ทัณฑสถานบำบัดพิเศษขอนแก่น. (2560). สืบค้น 15 มีนาคม 2560, จาก <http://www.matichon.co.th/news/397412>
- ทัณฑสถานหญิงนครราชสีมา. (2560). สืบค้น 15 มีนาคม 2560, จาก http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1444743062
- บุญยง ชรีเสวก. (2551). แนวทางการพัฒนาบริการห้องสมุดพร้อมปัญญาเรือนจำ อำเภอยะบوري (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รายงานการดำเนินงานของรัฐต่อสาธารณะรายปี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556. (2557). กรุงเทพฯ: กรมราชทัณฑ์.
- เรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง. (2560). สืบค้น 15 มีนาคม 2560, จาก <http://website2556.moj.go.th/th/cms/detail.php?id=11692>
- เรือนจำชัยบุรี. (2560). สืบค้น 15 มีนาคม 2560, จาก <http://www.correct.go.th/aopthan/poptaegmain.html>
- เรือนจำพิเศษมีนบุรี. (2560). สืบค้น 15 มีนาคม 2560, จาก <http://www.matichon.co.th/news/387175>
- วิรัตน์ ปานศรี. เรือนจำจังหวัดสงขลา ต.เขารูปข้าง อ.เมือง จ.สงขลา. (10 มีนาคม 2560). บทสัมภาษณ์.

- สำนักวิทยานิยม. (2560). สืบค้น 20 พฤษภาคม 2560, จาก <http://br.correct.go.th/spn>
- สุจิตร์ สุภาพ. (2555). ห้องสมุดพร้อมปัญญา เรือนจำกลางบางขวาง. วารสารห้องสมุด, 56(2), 17- 25.
- ห้องสมุดพร้อมปัญญา. (2560). สืบค้น 15 มีนาคม 2560, จาก <http://br.correct.go.th/spn>
- ห้องสมุดพร้อมปัญญา ทักษสถานบำบัดพิเศษ ขอนแก่น. (2560). สืบค้น 20 พฤษภาคม 2560, จาก http://khonkaen.nfe.go.th/kklibrary_library
- ห้องสมุดพร้อมปัญญา ทักษสถานหญิงนครราชสีมา. (2560). สืบค้น 20 พฤษภาคม 2560, จาก <http://www.pr7eleven.com/ศิย์/ทักษสถานหญิงนครราชสีมา/>
- ห้องสมุดพร้อมปัญญา ัญบุรี. (2560). สืบค้น 20 พฤษภาคม 2560, จาก <http://www.thairath.co.th/content/52980>
- _____. (2560). สืบค้น 20 พฤษภาคม 2560, จาก <http://www.correct.go.th/tdcthan/profile3.htm>
- ห้องสมุดพร้อมปัญญา เรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง. (2560). สืบค้น 20 พฤษภาคม 2560, จาก http://www.cca.chula.ac.th/special_affairs/follow-initiative/library/phetchaburi-library.html
- ห้องสมุดพร้อมปัญญา เรือนจำพิเศษมันบุรี. (2560). สืบค้น 20 พฤษภาคม 2560, จาก <http://www.bluetechonology.in.th/>